

01000100001000 0010 0010000 0 01
0100000 0 00 00001000 001000
0000 010011 ГРОМАДЯНСЬКЕ СУСПІЛЬСТВО 010
01000011
T001000 001100 011 010
01000110001000 001000011000010
0111100111 11 1100010
11001000001 001 0011000010000
0011000100 1100110 001000
001100010001000 001 0

Електронний іспит

Юрій ПОТАШНИЙ

Жертвами технічного прогресу стало вже чимало професій. Нині під загрозою зникнення опинилися поштарі, продавці, туристичні оператори, креслярі, поліграфісти. Електронні технології повели тотальний наступ і на священну корову будь-якої держави – бюрократію. Хай там як у світі, а українські чиновники готуються дати бій розумним машинам. Хто переможе?

54

Читати далі

У тестовому режимі

Терміни «електронне урядування» та «електронна держава» виникли в Північній Америці й Західній Європі в 1990-ті роки. Під ними мали на увазі передусім перенесення державних послуг в Інтернет, запровадження електронного документообігу та інші технологічні процедури, які зменшували б навантаження на бюрократичну машину. Проте першим реалізував цю ідею на практиці Сінгапур, де 1999 року ввели в дію масштабний урядовий портал. На ньому можна було не лише знайти корисну інформацію, а й он-лайн отримати деякі державні послуги, задля яких люди звикли шикуватися в черги в міністерствах, інспекціях, муніципалітетах. Через портал почали, наприклад, реєструвати шлюби, надсилати повідомлення в поліцію про правопорушення тощо. Усі електронні послуги розподілили за напрямками: бізнес, освіта, зайнятість, охорона здоров'я, сім'я, житло, правопорядок, оборона. Відповідальність за кожен розділ поклали на певну державну установу.

Оцифровуючи урядування, дали за всіх пішли США: там об'єднали близько 20 тисяч сайтів державних органів влади всіх рівнів. У Європі перед введе Великої Британія, де відповідно до урядової програми послуги в електронній формі надаються через Інтернет, мобільний зв'язок, цифрове телебачення, центри обслуговування викликів (колл-центри). Британці прагнули домогтися прозорості насамперед у фінансовій політиці, а тому роз-

вивали сервіси, які дають змогу відстежувати державні видатки.

У пострадянських країнах наразі здійснюють переваж поодинокі проекти, що в майбутньому мають стати складниками системи електронного урядування: удосконалюють телекомунікаційну інфраструктуру, формують бази даних, напрацьовують корпоративні системи в окремих сферах – митній, фінансовій, податковій.

Так, у Азербайджані вже запровадили е-підпис, в Узбекистані з 2012 року планують налагодити електронний документообіг між урядом й органами державного та господарського управління. Чимало е-сервісів діє в Казахстані, а незабаром до переліку додасться ще один – реєстрація прав власності на нерухомість. Віддалені райони цієї степової країни обслуговуватимуть мобільні центри, які заходилися створити Міністерство зв'язку та інформації. У Грузії через Інтернет можна отримати будь-яку довідку чи консультацію органу державної влади, а вже цього літа введуть в обіг електронні посвідчення особи (ID-картки) із сертифікатом цифрового підпису.

Основною перепорою впровадження е-урядування в Росії є самі чиновники, що звикли на власний розсуд розпоряджатися людськими долями. До того ж чиновницька доля полягає в інформаційно-обистий контакт із громадянином-прохачем забезпечують сприятливі умови для зловживань владою, хабарництва. Тож якщо в Сінгапурі

через Інтернет нині доступні 1600 державних послуг, у Казахстані – 334, то в Росії – лише 32, що правда, тільки шість із них надаються в режимі он-лайн. 33-юю незабаром має стати електронна реєстрація для юридичних осіб та приватних підприємців (до державної установи треба буде прийти лише за готовими документами).

Уже цього літа всі кінотеатри Росії, включаючи сільські кінозали, відповідно до цільової програми працюватимуть у системі єдиного електронного квитка. Е-голосування буде апробоване на найближчих виборах до Держдуми (грудень 2011 року). Федеральний уряд затвердив перелік 74 держпослуг, котрі протягом поточної п'ятирічки набудуть е-формату. Ті з росіян, хто не матиме доступу до Всесвітньої мережі, в перспективі зможуть скористатися громадськими інфокомунікаційними терміналами (інфоматами). Проте вже тепер, аби спростити собі доступ до держпослуг через Інтернет, кожен мусить купити USB-ключ за 600 рублів (170 гривень).

Кабінет Міністрів України наприкінці 2010 року нарешті ухвалив Концепцію розвитку електронного урядування на період до 2015 року. Перший етап реалізації документа (2011 рік) передбачає розробку нормативно-правового й нормативно-технічного підґрунтя, необхідного для надання адміністративних послуг в електронному вигляді. Планується також створити єдині, гармонізовані з міжнародними, стандарти взаємодії

учасників е-урядування. До концепції перекочувало положення про загальнодержавну систему електронного документообігу, яка вже кілька років буксує через брак коштів і доброї волі чиновників.

Тримаючи носа за вітром, гарячково намагаємося втиснути в Інтернет бодай якусь державну послугу. Цього літа розпочався експеримент із електронним поданням документів до вищих навчальних закладів. У столичних МРЕВ з'явилися оголошення про реєстрацію нових автомобілів за допомогою електронної пошти, проте машину все одно треба буде пригнати для звірки номерів кузова та силового агрегату. Міністерство інфраструктури планує запровадити бронювання місць у готелях і білетів на всі види транспорту через сайт, однак програма провалилася. Наразі триває слідство за фактом розкрадання 10 млн. гривень, виділених на цей проект.

Поволі торують собі шлях в інтернет-простір органи місцевого самоврядування. Так, при Львівській міській раді вже впродовж двох років діє центр обслуговування, через який львів'яни отримують електронні відповіді на звернення. Щоправда, таке спілкування не

має офіційного характеру, адже законодавство України не передбачає електронного підпису. З цієї причини не зажив популярності веб-портал Національного центру електронного урядування (www.nc.gov.ua), через який, як декларується, «можна подати звернення до будь-якого органу влади (в тестовому режимі)».

У посланні Президента України до Верховної Ради «Модернізація України – наш стратегічний вибір», виголошеному Віктором Януковичем 7 квітня 2011 року, серед актуальних питань, що потребують особливої уваги, названо е-урядування, зокрема необхідність ухвалення відповідної концепції та плану заходів з її реалізації. Оскільки концепцію Кабінет Міністрів уже затвердив (розпорядження від 13 грудня 2010 року), нині актуальним є лише друга половина президентського завдання. Однак складнощі криються передусім не в організаційних, а у фінансових аспектах упровадження в країні е-урядування: на підготовчу роботу з реалізації документа в 2011 році коштів із держбюджету не передбачено.

Загалом на інформатизацію суспільства Україна витрачає менше, ніж, скажімо, Мальта, яку ми

Міністерство внутрішніх справ України вже за рік планує видавати *ID*-картки замість внутрішніх паспортів.

– Для цього потрібна копітка робота, вона триватиме, я думаю, від дев'яти місяців до року. І ми будемо готові, – сказав очільник МВС **Анатолій МОГИЛЬОВ** на прес-конференції в Києві 16 червня.

Міністр пояснив, що в цій сфері проблемою є забезпечення кожного райвідділу МВС та багатьох інших державних установ пристроями для зчитування *ID*-карток.

перевершуємо за кількістю населення в 115 разів (46 мільйонів проти 400 тисяч). Не дивина, що згідно з дослідженнями Київського міжнародного інституту соціології доступ до Інтернету мають лише 30 відсотків українців – вони потенційно можуть скористатися е-послугами. За рейтингом ООН Україна перебуває на 54-му місці у світі за готовністю до впровадження е-урядування.

Віртуальна дійсність

Серед пострадянських республік найбільших успіхів в е-урядуванні досягли країни Балтії. Естонія першою зголосилася поділитися досвідом з Україною. Курс на послідовне впровадження інформаційних технологій ця країна взяла ще 1993 року.

– Естонців лише 1,3 мільйона, а тому нам просто бракувало людей, щоб виконувати функції сучасної держави європейського типу, – каже в інтерв'ю кореспондентів «Віча» **Надзвичайний і Повноважний Посол Естонської Республіки в Україні ЯАН ХЕЙН**. – Обравши технологічний шлях розбудови держави, ми намагалися якомога більше громадян залучити до процесу, тож розпочали з комп'ютеризації шкіл.

Естонець потрапляє в електронне середовище від самого народження – надалі його життя триватиме без будь-яких паперів. Нині громадяни Естонії можуть через Інтернет контактувати з усіма державними й багатьма приватними структурами: звернутися по субсидію чи якусь іншу соціальну допомогу, записатися на прийом до лікаря, отримати дозвіл на риболовлю, за допомогою *sms*-повідомлення розплатитися за проїзний квиток на громадський транспорт і навіть проголосувати на виборах.

95 відсотків естонців заповнюють особисті податкові декларації в Інтернеті – часто досить лише підтвердити цифри, що автоматично з'являються на електронному бланку. Подружжя може подавати спільну декларацію про доходи.

– Варто на сайті муніципалітету заповнити зразки заяв, і ти одразу стаєш власником фірми, – хвалиться Яан Хейн. – Мені не потрібно ходити до нотаріуса, щоб оформити якісь документи, бо можу відправити йому свій підпис Інтернетом.

В Естонії важко знайти банківський офіс, адже практично всі платежі здійснюються електронними грошима. Інтернет-банкінг вигідний і банкам, і їхнім клієнтам. Першим не треба утримувати численні філії по країні й платити зарплату працівникам, другі можуть без черг переказати гроші, скажімо, за комунальні послуги будь-якої миті – вдень чи вночі. Проте держава забезпечує альтернативу: за телефонним дзвінком до вас приїде банківський автобус, як навідується на віддалені хутори пересувна бібліотека.

Одна з останніх запроваджених е-послуг – можливість замовити місце в черзі на естонсько-російському кордоні. З перетворен-

ням Естонії на єдиний віртуальний офіс, який об'єднав кілька десятків офіційних баз даних, життя громадян змінилося докорінно.

Ідентифікаційним документом естонця є електронне посвідчення особи (*ID*-картка), котре замінює паспорт у межах Європейського Союзу, дає змогу авторизуватися в різноманітних державних і приватних е-сервісах, ставити на документи електронний підпис. Активізують *ID*-картку через спеціальний пристрій (його вартість – близько 10 євро), що приєднується до комп'ютера, або через стільниковий телефон чи стаціонарний інтернет-банк. До речі, вся територія Естонії охоплена бездротовим Інтернетом (*Wi-Fi*); у країні законодавчо закріплено право громадян на безплатний доступ до Всесвітньої мережі в публічних бібліотеках.

Зайшовши до розділу «Громадянин», слід завантажити перелік реєстрів, що містять накопичення про власника *ID*-картки. Крім ідентифікаційних даних (персонального коду, номера *ID*-картки, паспортних відомостей, фото й зразка підпису), тут є вичерпна інформація про майно й нерухомість, банківські вклади та цінні папери громадянина. Портал пов'язаний із геоінфосистемою,

Під час Днів електронного урядування в Національній академії державного управління при Президентів України (зліва направо): завідувач кафедри інформаційної політики НАДУ Світлана Чукот, президент НАДУ Юрій Ковбасюк, посол Естонії в Україні Яан Хейн, генеральний директор корпорації «Майкрософт Україна» Дмитро Шимків

тому будь-коли можна дістати мапу, наприклад, своєї дачної ділянки. Одна з он-лайн-послуг – показати, хто запитував інформацію про власника ID-картки (поліція, нотаріус, муніципалітет тощо). Поліцейський просто в службовому автомобілі має доступ до 17 баз даних.

Лікар ознайомлюється з медичною картошкою на моніторі комп'ютера: тут і історія хвороби з аналізами та рентгенівськими світлинами, й інформація про медичну страховку пацієнта. Якщо в когось виникає сумнів щодо правильності діагнозу, він може відправити електронною поштою свої аналізи іншому лікарю, який ще раз діагностує хворого. Щойно аптекар піднесе ID-картку відвідувача до зчитувача, всі рецепти з'являться на моніторі. Оскільки в Естонії немає міністерства охорони здоров'я, а всю медицину фінансує лікарняна каса, її співробітники наділені правом розслідувати факти зловживання в галузі, наприклад, щодо постійного призначення ліків певного виробника.

Батьки мають доступ до персональних даних своїх неповнолітніх дітей; шкільний сайт поєднує функції щоденника й класного журналу, де можна дізнатися розклад занять і домашні завдання, переглянути оцінки, а ще поспілкуватися з учителями.

Статистика засвідчує: 10 років тому Інтернетом в Естонії користувалися 32 відсотки населення, нині цей показник перевищує 70 відсотків.

– Державні та муніципальні установи, замінюючи комп'ютери, передавали їх малозабезпеченим, – розповідає Яан Хейн. – Проте тепер, коли Естонія повністю охоплена Wi-Fi мережею, необов'язково сидіти вдома біля комп'ютера: у пригоді дедалі частіше стають мобільні телефони.

Не залишилося осторонь е-суспільства старше покоління естонців. Чимало попрацювали на цій ниві інтернет-оператори,

організуючи безплатні комп'ютерні курси для пенсіонерів. «Мій батько чотири роки тому відмовився передплачувати газети. Тепер читає пресу лише он-лайн», – наводить приклад із життя своєї родини Яан Хейн.

Коли почали запроваджувати ID-картки, естонці побоювалися надмірного контролю з боку держави. Чинникам заборонено ознайомлюватися з чиймись персональними даними просто з цікавості; уповноважена служба зобов'язана протягом трьох робочих днів відповісти на електронний запит громадянина, повідомивши про мету зчитування інформації з його сторінки. За неправомірні дії чиновникам загрожує адміністративне й навіть кримінальне покарання.

Е-урядування безжалюбно знищує корупціонерів як клас: комп'ютер хабара не візьме. Завдяки сучасним технологіям під контролем громадян опиняються не лише результати діяльності чиновників, а й вони самі. Наприклад, міністр закордонних справ Нідерландів підключив свій мікроблог до Google Maps – тепер кожен може відстежити, де перебуває чиновник у робочий час. Не випадково саме країни з розвиненими системами е-урядування лідирують у рейтингах з довіри населення держслужбовцям.

Першим реальним результатом співпраці Естонії та України в галузі е-урядування став нещодавній меморандум про створення українського аналога естонської електронної соціальної мережі шкіл. Наступними сферами, де планують запровадити новітні інформаційні технології, будуть державне управління та юриспруденція.

Вивчивши естонський досвід, у Національній академії державного управління при Президентів України запровадили нову спеціальність «Електронне урядування» – цього року відбувся перший випуск. Та чи побільшає е-споживачів державних послуг?

28 серпня – День шахтаря

День

Дві аварії, що сталися 29 липня на копальнях Донбасу, затьмарили традиційно гучне святкування Дня шахтаря – жертвами надзвичайних ситуацій стали 37 гірників.

Якщо в Суходільську Луганської області стався вибух шахтних газів, то в Макіївці на Донеччині шахтарі постраждали внаслідок безпрецедентного у світовій практиці обвалу надшахтної споруди. Її звали ще за часів Й. Сталіна – 1953 року. Не чекаючи висновків урядових комісій, керівництво країни назвало причинами аварій «недбалість із боку посадових осіб».

Точної інформації про загальну кількість загиблих на українських шахтах немає. Найбільша аварія сталася в листопаді 2007 року на шахті ім. О. Засядька, що розташована в Донецьку: тоді загинули 106 гірників.

Професійне свято працівників вугільної промисловості традиційно відзначають останньої неділі серпня – воно приурочене до початку стахановського руху. У ніч проти 31 серпня 1935 року Олексій Стаханов установив рекорд, наробивши 102 тонни вугілля (14,5 норми). По тому його кар'єра різко пішла по висхідній, а гірники марно намагалися побити рекорд знаменитого земляка, адже Герою Соціалістичної Праці допомагала ціла група кріпильників. Лише торік улітку забійник із Дзержинська Донецької області Сергій Шемук, якому допомагали два товариші, перевершив рекорд О. Стаханова на цілих 68 тонн.

У багатьох містах Донбасу День шахтаря є головним святом, а День Донецька відзначають у День шахтаря.

Ю. П.